

S p r a w o z d a n i e

Wydziału krajowego o wpływie nieograniczonej wolności dzielenia posiadłości tabularnych na ustrój obszarów dworskich.

Wysoki Sejmie!

I. W s t ę p.

Uchwałą z dnia 9. Września 1884 polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu zgodnie ze sprawozdaniem komisji administracyjnej o wniosku posła Skalkowskiego, by zbadał, czyli i jaki wpływ wywarła lub w najbliższej przyszłości wywrzeć może zaprowadzona ustawą z dnia 1. Listopada 1868 Nr. 25. Dz. u. kr. nieograniczona wolność dzielenia posiadłości tabularnych na wybory do Reprezentacji krajowej i powiatowej z kuryi wiejskiej i na ustrój obszarów dworskich, jako jednostek administracyjnych ze względu na postanowienie §. 14. ord. wyb. kraj. §. 8., ord. wyb. pow. i §. 1. ustawy o obszarach dworskich, i na najbliższej sesji sejmowej przedłożył sprawozdanie, ewentualnie wnioski dotyczących ustaw,

W częściowem załatwieniu powyższego polecenia przedłożył Wydział krajowy projekty do zmiany postanowień ordynacji wyborczej krajowej i ordynacji wyborczej powiatowej, które po odesłaniu do komisji administracyjnej ostatecznie na posiedzeniach z dnia 20. i 25. Stycznia 1887 zgodnie z przedłożonymi wnioskami Wydziału krajowego uchwalone zostały.

Jednocześnie z uchwaleniem powyższych ustaw, polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu w załatwieniu wniosków posłów Tomisława Rozwadowskiego, Dra Filipa Fruchtmana i Tadeusza Wasilewskiego, podjąć szereg prac w kierunku reformy dotychczasowego ustawodawstwa gminnego.

Rezultat badań, w spełnieniu tego polecenia przeprowadzonych, stwierdził między innymi ponownie nieodzowną potrzebę uregulowania w drodze ustawodawczej, stosunków administracyjnych, wytwarzających się na obszarach dworskich w skutek dokonanej parcelacji.

Komisya gminna zaproszona przez Wydział krajowy do wzięcia udziału w pracy, powyższą uchwałą Wysokiego Sejmu poleconej, powzięła na wniosek posła i członka tej komisji Dra Rybickiego jednomyślną uchwałą tej treści:

„Stosunki administracyjne, wytwarzające się na obszarach dworskich wskutek parcelacji powinny być uregulowane w drodze ustawy krajowej“.

Zadaniem Wydziału krajowego jest przeto, wykazać przedewszystkiem jaki wpływ wywiera wolność dzielenia posiadłości dominikalnych na ustrój obszarów dworskich jako jednostek admi-

nistracyjnych, wyświecić, o ile to oddziaływanie jest ujemnym skutkiem ustawy z dnia 1. Listopada 1868 Nr. 25. Dz. u. kr., a następnie wskazać środki zaradcze i przedłożyć odpowiednie wnioski.

II. Wpływ wolności dzielenia posiadłości tabularnych na ustrój obszarów dworskich.

Ustawodawstwo krajowe, przystępując do urządzenia stosunków gminnych w r. 1866, utrzymało samoistne stanowisko posiadłości, niegdyś dominikalnej, jako jednostki administracyjnej, podówczas istniejącej, i wydało odrębną ustawę o obszarach dworskich z dnia 12. Sierpnia 1866 Nr. 20. Dz. u. kr., postanawiając w §. 1., że posiadłość ziemska niegdyś dominikalna, podówczas do związku gminy nie należąca i nadał ze związku gminnego wyłączoną pozostanie, a każda taka ze związku gminnego wyłączona posiadłość stanowi obszar dworski.

Przy układaniu tej ustawy miał ustawodawca stosunki ówczesne na oku, mianowicie, że obszar dworski składa się z posiadłości fizycznie niepodzielnej. Dlatego postanowienia §§. 1, 2, 3, 8, 11, 14 i 15. tej ustawy wychodzą z założenia, że obszar dworski składa się z jednej tylko posiadłości, należącej do jednego właściciela lub do kilku, ale w częściach niepodzielnych.

Stosunek ten przyjęty za podstawę powyższych postanowień ustawy doznał atoli zmiany po wejściu w życie ustawy z dnia 11. Listopada 1868 Nr. 25. Dz. u. kr. o wolności dzielenia gruntów. Odtąd bowiem zależy jedynie od woli osób prywatnych, od aktów prawa cywilnego, dzielenie posiadłości tworzącej obszar dworski na dowolną ilość samoistnych części, z których każda pozostaje i nadał posiadłością tabularną niegdyś dominikalną. Ponieważ ustawa o obszarach dworskich możliwości powstania takiego stosunku nieprzewidywała, a przy wydaniu ustawy z dnia 1. Listopada 1868 Nr. 25. Dz. u. kr. nieuregulowano skutków oddziaływania jej na ustrój obszarów dworskich, przeto stanowisko administracyjne posiadaczy takich wydzielonych części wspólnego obszaru dworskiego, nie jest w ustawie określone.

Z każdym rokiem wzrastająca ilość takich nowo-powstających posiadłości tabularnych skłoniła Wysoki Sejm do uzupełnienia obowiązujących postanowień ordynacyi wyborczej krajowej i ordynacyi wyborczej powiatowej.

Niedogodności powstające z nieokreślonego stanowiska administracyjnego właścicieli posiadłości, utworzonych wskutek parcelacyi obszaru dworskiego, przemawiają więc również za uzupełnieniem odnośnych postanowień ustawy gminnej i ustawy o obszarach dworskich.

Niedogodności zaś te występują wybitniej na jaw przy drobniejszych tego rodzaju posiadłościach i to nie tylko z przyczyny, że liczba takich posiadłości jest znaczniejszą, jak wykazują wiadomości statystyczne o stosunkach krajowych, wydane przez krajowe biuro statystyczne w roczniku ósmym, zeszyte III. na stronicach 112, 113 i 133 do 136, ale także i z tej dalszej przyczyny, że przez podział obszaru dworskiego na większą ilość drobniejszych posiadłości, powstają częstokroć zupełnie nowe osady, w których o wiele dotkliwiej czuć się daje niewykonywanie lub niedostateczne wykonywanie policyi miejscowej.

To też już uchwałą z dnia 14. Stycznia 1874 przekazał był Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu wniosek posła Bauma i towarzyszy, dążący do tego ażeby wszystkie obszary dworskie, powstałe po wejściu w życie ustawy z dnia 1. Listopada 1868 Nr. 25. Dz. u. kr., z których opłacany zwyczajny podatek gruntowy nie przenosi 100 zlr. w. a. rocznie, wcielone były do związku właściwej gminy, z poleceniem wniesienia odpowiedniego projektu na przyszłej sesyi sejmowej.

Wydział krajowy wywiązał się z tego polecenia sprawozdaniem z dnia 15. Lutego 1876, L. 3789, które do bliższego rozpatrzenia komisji administracyjnej przekazane zostało. Komisya administracyjna wygotowała w tej mierze obszernie i wyczerpujące sprawozdanie, które jednak nie weszło na porządek obrad Wysokiego Sejmu.

Sprawę tę poruszył na nowo wniosek posła Skalkowskiego i towarzyszy. Wnioskodawcy popierają wniosek swój przytoczeniem, że liczni posiadacze gruntów dawniej dominikalnych, na drobne części podzielonych, nie są w stanie wykonywać obowiązków wskazanych paragrafem 8. ustawy o obszarach dworskich.

Wydział krajowy wykazał jednakowoż już w sprawozdaniu z dnia 15. Lutego 1876, L. 3789, o wniosku posła Bauma, że obszary dworskie są jednostkami administracyjnymi, tworzenie zaś nowych jednostek administracyjnych, nie może być zawisłem ani od woli osób prywatnych ani od aktów prawa cywilnego. Ztąd też Wydział krajowy zgodnie z rządowymi władzami administracyjnymi pojmował i pojmuje przepis §. 1. ustawy o obszarach dworskich w taki sposób, że obszarem dworskim jest tylko taka posiadłość gruntowa niegdyś dominikalna, która w chwili wejścia w życie ustawy o obszarach dworskich, już istniała jako odrębna posiadłość, nie należąca do związku gminy, a nadto, że przez następne podziały takiej posiadłości, przez wydzielanie z niej pojedynczych parcel, wprawdzie nowe posiadłości powstają, lecz nowe obszary dworskie, jako samoistne jednostki administracyjne powstać nie mogą, że obszar dworski i nadal w pierwotnych granicach jednostką administracyjną pozostaje, a nowe posiadłości są i nadal pod względem administracyjnym częściami składowymi pierwotnego obszaru dworskiego.

Po wejściu w życie ustawy o obszarach dworskich nie powstają zatem przez dzielenie posiadłości tabularnej nowe jednostki administracyjne, nowe obszary dworskie a tem samem nowi posiadacze, podzielonych na drobne części gruntów, niegdyś dominikalnych, nie wchodzi weale w położenie pełnienia samodzielnie jakichkolwiek obowiązków administracyjnych na obszarze dworskim ciężących.

Nie ulega tedy wątpliwości, że przełożony obszar dworskiego, wspólny dla całego obszaru w pierwotnych jego granicach, powołany jest do sprawowania policyi miejscowej we wszystkich tabularnych posiadłościach samoistnych, które na pierwotnem terytorjum obszaru dworskiego powstały.

Ustawa nie wymienia jednak ani sposobu powstania organu administracji miejscowej na takim fizycznie podzielonym obszarze dworskim, ani też nie oznacza stosunku, w jakim posiadacze takich samoistnych części przyczyniać się mają do ponoszenia zobowiązań opłat i prestacyj ciężących na obszarze dworskim.

Jak zaś dalece brak odnośnych postanowień tak dla władz administracyjnych, jako też dla stron samych, uzuwać się daje, nie od rzeczy będzie przytoczyć na tem miejscu dwa zasadnicze orzeczenia, jedno c. k. Sądu najwyższego, drugie c. k. Trybunału administracyjnego, które w kwestyi tej ze stanowiska prawa publicznego odmienne wyrażają zapatrywania.

I tak c. k. Sąd najwyższy w jednym specjalnym wypadku decyzyą z dnia 11. Grudnia 1883 do L. 468/pr. orzeka, że tworzenie nowych ciał tabularnych dla wydzielonych z korpusu tabularnego części gruntów, jako też przenoszenie części posiadłości z innej księgi hipotecznej do wykazów posiadłości tabularnych nie może być zawisłem tylko od układów prawa cywilnego, ale także od stanowiska prawa publicznego, wskutek czego do przeprowadzenia takich zmian hipotecznych potrzebnem jest zezwolenie politycznej władzy krajowej i Wydziału krajowego.

W motywach orzeczenia powołuje się c. k. Sąd najwyższy na rozp. minist. z dnia 30. Czerwca 1858 Nr. 100 Dz. p. p. i utrzymuje, iż rozporządzenie to nie zostało w tej mierze uchylonem ustawą z dnia 6. Lutego 1869 Nr. 18. Dz. p. p. ani też żadną ustawą późniejszą w żadnym kraju koronnym z wyjątkiem Czech.

Orzeczenie przeto to, mimo ustawy o nieograniczonej wolności dzielenia gruntów z dnia 1. Listopada 1868 Nr. 25. Dz. u. kr. ma także i dla Galicyi obowiązujące znaczenie tem więcej, ile że c. k. Namiestnictwo na skutek reskryptu Ministerstwa spraw wewnętrznych odezwą z dnia 14. Listopada 1885 L. 8907/pr. zakomunikowało Wydziałowi krajowemu powyższe orzeczenie do zastosowania w danych wypadkach z tą wskazówką, iż tak c. k. Namiestnictwo jak i Wy-

dział krajowy interweniować mają przy wnoszeniu prośb o administracyjny konsens na przeprowadzenie omówionych wyżej zmian hipotecznych.

Wydział krajowy uważając zapatrywanie c. k. Sądu najwyższego ze stanowiska prawa publicznego za uzasadnione, a chcąc przynajmniej w drodze administracyjnej zabezpieczyć obowiązek uiszczania prestacyj, w myśl ustaw na obszarach dworskich ciężących, zapobiedz ewentualnym uporom co do sposobu i rozmiaru uiszczania tychże, w wypadkach jeżeli obszar dworski częściowo lub całkowicie na odrębne posiadłości tabularne podzielonym zostanie, wydał pod dniem 19. Października 1886 do L. 62948, okólnik do wszystkich Wydziałów powiatowych, w którym udzielenie konsensu administracyjnego z swej strony uczynił zawisłem od zabezpieczenia tych prestacyj na rzecz prawa publicznego.

Wręcz przeciwnie jednak zapatruje się na tę sprawę c. k. Trybunał administracyjny, który, chociaż znanem mu było powyższe orzeczenie c. k. Sądu najwyższego, wyrokiem z dnia 24. Kwietnia 1884, L. 881 orzekł, że według istniejącego obecnie ustawodawstwa, administracyjny konsens na utworzenie nowego wykazu tabularnego dla części gruntu z ciała tabularnego wydzielonej, nie jest potrzebnym.

Ta sprzeczność najwyższych władz, sądowej i administracyjnej, w zapatrywaniu na kwestyę wydawania konsensu administracyjnego, jest jednym powodem więcej, przemawiającym za uregulowaniem stanowiska administracyjnego wydzielonych z obszaru dworskiego części samoistnych, dla których utworzonem być ma nowe ciało tabularne.

Z uregulowaniem tej kwestyi uniknie się kłopotliwego położenia, na jakie z powodu ustawy o wolności dzielenia gruntów i z powodu obu powyższych orzeczeń, narażone są władze mające decydować o wydaniu konsensu politycznego.

Strony zaś zawierające tego rodzaju transakcyę będą miały oczywistą podstawę do odpowiedniego zabezpieczenia swych interesów, które wobec nstawy o nieograniczonej wolności dzielenia gruntów i wobec nieokreślonego jasno stanowiska administracyjnego, części fizycznie z obszaru dworskiego oddzielonych, dotąd nie były brane w rachubę.

Z tego co przytoczyliśmy okazuje się tedy, że nieograniczona wolność dzielenia posiadłości tabularnych, nieprzewidziana w ustawie o obszarach dworskich, wytwarza zamęt, który musi niekorzystnie wpływać na sprężystość administracyi miejscowej i w ogóle na cały ustrój administracyjny obszarów dworskich.

III. Środki zaradcze przeciw niekorzystnemu oddziaływaniu dzielenia posiadłości tabularnych na ustrój obszarów dworskich i na administracyę miejscową.

Ujemnemu oddziaływaniu dzielenia posiadłości tabularnych na ustrój obszarów dworskich i na administracyę miejscową możnaby w trojaki sposób poradzić, a mianowicie :

1) przez wecielenie do gminy wszystkich posiadłości tabularnych, powstałych po wejściu w życie ustawy o obszarach dworskich,

2) albo przez określenie stosunku administracyjnego nowo powstałych części tabularnych do obszaru dworskiego, jako jednostki administracyjnej, nie wyłączając je wcale ze związku tegoż obszaru, albo też wreszcie

3) przez przymusowe wecielenie powstałych drobniejszych części tabularnych do związku gminy, przy równoczesnem jednak uregulowaniu stosunku administracyjnego pozostałych większych części tabularnych do obszaru dworskiego.

Jak długo stosunki i potrzeby miejscowe w kraju przemawiają za tem, ażeby instytucya obszarów dworskich utrzymana została, sprzeciwiałoby się przymusowe wecielenie wszystkich, nawet największych nowopowstałych części tabularnych, do związku gminy powyższej potrzebie i zasadzie.

Rażącą zresztą byłoby sprzecznością wecielać przymusowo np. posiadłość tabularną kilkaset morgów obszaru mającą do związku gminy, gdy tuż obok pozostałaby i nadal obszarem dworskim ze

związku gminy wyłączona posiadłość, o wiele mniejsza, może zaledwie kilkadziesiąt morgów gruntu licząca, jedynie z przyczyny, że istniała ona już jako taka w chwili wejścia w życie ustawy o obszarach dworskich.

Nie można przeto iść tak daleko, ażeby wszystkie bez wyjątku nowopowstające posiadłości tabularne wcielić przymusowo i ryczałtem do związku gminnego, gdyż spowodowałoby to zupełny przewrót w ustroju gmin i obszarów dworskich i zatarłoby charakter odrębności obszarów dworskich, jaki ustawodawca przez zaprowadzenie ustawy o obszarach dworskich chciał mieć utrzymanym.

Z tej samej przyczyny nie można się także zgodzić na drugi możliwy sposób załatwienia tej kwestyi, t. j. na pozostawienie wszystkich z podziału obszaru dworskiego powstałych posiadłości tabularnych w związku obszaru dworskiego, do którego składu przed dokonaną parcelacją należały.

Sprzeciwiałaby się temu historyczna podstawa urzędzenia instytucyj obszarów dworskich.

Drobniejsze bowiem posiadłości tego rodzaju odpowiadają bardziej naturze posiadłości zwykłych członków gminy, aniżeli temu pojęciu, jaki ustawodawca miał na myśli o wydzielonej ze związku gminnego posiadłości dominikalnej przy wydawaniu ustawy o obszarach dworskich.

Dlatego okazuje się być ze wszech miar odpowiedniejszym podany wyżej trzeci sposób załatwienia tej sprawy, t. j. przez wcielenie takich drobnych posiadłości tabularnych do związku gminy, określać jednak równocześnie stanowisko administracyjne pozostałych w związku obszaru dworskiego większych posiadłości, do obszaru dworskiego, jako jednostki administracyjnej.

Aby jednak rzecz wszechstronnie zbadać, należy jeszcze zastanowić się nad tem, czyli przez takie wcielenie drobnych posiadłości tabularnych do związku gminy, nie cierpią na tem interesa samejże gminy, przedewszystkiem ze względu na jej odrębną własność majątkową.

W myśl §. 6 ust. gminnej stają się posiadacze wcielonych do gminy posiadłości tabularnych członkami gminy i tem samem po myśli §. 9. teje ustawy, uczestnikami w sprawach i korzyściach, jakoteż w obowiązkach i ciężarach gminy.

Ze względu na obowiązki członków gminy niewątpliwem jest, iż gmina jako jednostka administracyjna ze wzrostem liczby członków gminy i z włączeniem ich posiadłości do gminy, tylko zyskać może. Siła podatkowa gminy zwiększy się, a tem samem zwiększy się także źródło dochodów, z którego gmina środki na opędzenie swych potrzeb czerpie.

Wprawdzie potrzeby te mogą się w skutku tego również powiększyć, ale nigdy w tym stosunku, ażeby dotychczasowa miara pokrywania tych potrzeb ze szkodą gminy lub krzywdą dawniejszych członków gminy przekroczoną być miała.

W myśl powyżej przytoczonych przepisów ustawy służy członkom gminy udział w korzyściach gminy a więc także w majątkowej własności gminy.

Zdawałoby się tedy mogło, że z przybyciem nowych osadników zakładowy majątek gminy i dobro gminne zostaną uszczuplone i że korzyści ztąd zmniejszą się; nowo wcieleni domagać się bowiem będą przypuszczenia ich do udziału w tych pożytkach.

Twierdzenie jednak takie byłoby nieusprawiedliwionem. Postanowienia ustawy określając uczestnictwo członków gminy w jej własności majątkowej dostatecznie zabezpieczają zakładowy majątek i dobro gminy od tego rodzaju uszczuplenia. Wystarczy powołać się w tej mierze na §§. 30 lit. b) i 61 ust. gm., których przepisy zastrzegają Radzie gminnej prawo uregulowania uczestnictwa w pożytkach majątku i dobra gminnego, a to z uwzględnieniem dotychczasowego zwyczaju i istniejących specjalnych tytułów prawnych.

Jakkolwiek więc posiadacze nowowcielonych części tabularnych, przez sam fakt wcielenia do związku gminy, nie nabędą żadnego prawa do użytkowania dobra gminnego, jednak ażeby wszelką wątpliwość w tej mierze usunąć i ewentualnym sporom zapobiec, należy w odnośnym projekcie dodać postanowienie, że posiadacze części tabularnych, do gminy wcielonych, nie nabędą żadnych praw do użytkowania dobra gminnego.

Przez wcielenie więc do związku gminnego takich posiadłości nie stanie się gminie żadna krzywda, owszem gmina zyska tylko na tem.

Dążenie przeto, aby wytworzyć silne organizmy gmin, rozporządzające dostatecznymi zasobami do spełnienia ciężących na nich zadań administracyi, znajdzie tu, choć w części swój wyraz.

Przy załatwieniu tej kwestyi należałoby wreszcie zważyć, czyli interes samych posiadaczy takich części tabularnych wymaga wcielenia ich do gminy.

Niewątpliwie posiadacze tacy, choćby już ze względu na mniejsze potrzeby administracyjne na obszarze dworskim i tem samem mniejsze wydatki, czuliby się przez wcielenie ich do gminy pokrzywdzeni.

Nie można jednak twierdzić, ażeby względ ten miał być tak poważnej natury, iżby go nie można podporządkować względom publicznym.

Zważywszy w końcu, iż i interesa terytoryalnie uszczuplonego obszaru dworskiego prawie żadnej nie doznają ujmy, zdaje się, iż w załatwieniu tej kwestyi nie ma innego wyjścia, jak przez wcielenie wszystkich już z chwilą wejścia w życie ustawy o obszarach dworskich powstałych, jakoteż w przyszłości powstać mogących drobniejszych posiadłości tabularnych do związku gminnego.

Rozchodziłoby się tylko jeszcze o wyszukanie podstawy do oznaczenia pewnej miary dla pojęcia tych drobniejszych posiadłości tabularnych, które mają być wcielone do związku gminnego.

W tej mierze Wydział krajowy poszedł za wskazówką podaną w uchwalonych przez Wysoki Sejm ustawach o uprawnieniu do głosu wirylnego, przyjmując za podstawę kwotę 25 zł. w. a. opłacaną rocznie tytułem realnych podatków rządowych t. j. gruntowego i domowego. Posiadłości przeto takie, od których roczna należność w podatkach tej wysokości nie przenosi, mają być bezwarunkowo do związku gminy wcielone i chociażby w przyszłości podatki te zwiększyły się, nie mogą być ponownie do obszaru dworskiego przyłączone.

Posiadłościom zaś takim, które już przed wejściem w życie ustawy z dnia 1. Listopada 1868 Nr. 25 Dz. u. kr. o nieograniczonej wolności dzielenia posiadłości tabularnej, tworzyły samoistny obszar dworski, należy pozostawić i nadal ten kształt odrębny, chociażby roczna należność w podatkach mniej, aniżeli 25 zł. wynosiła.

Odpowiadać to bowiem będzie duchowi ustawy o obszarach dworskich i charakterowi takich posiadłości, które miały dawniej własną jurysdykcję dominikalną.

Ponieważ posiadacze posiadłości do związku gminy wcielonych, a w tabuli krajowej jako osobne ciała zapisanych, wchodzi w myśl §. 16 ust. gm. w skład Reprezentacyi gminnej, jako radni bez wyboru, bez względu na opłacaną od tej posiadłości ilość podatków, przeto aby zapobiec możliwemu zmajoryzowaniu Reprezentacyi gminnej przez wejście w jej skład tego rodzaju radnych, należy w dalszej konsekwencyi zmienić odpowiednio przepis tego paragrafu i oznaczyć minimalną wysokość podatków rządowych, od którejby powyższe uprawnienie zawisłem było.

W związku z tem, co się wyżej powiedziało wysokość tę oznaczono na 25 zł. w. a.

Wydział krajowy, wywiązując się tedy z poleceń Wysokiego Sejmu we wstępie niniejszego sprawozdania powołanych, postanowił przedłożyć Wysokiemu Sejmowi projekt do ustawy o wcieleniu do związku gminy wszystkich tych posiadłości tabularnych, które w podatkach realnych mniej niż 25 zł. rocznie opłacają i wreszcie projekt do ustawy zmieniającej §. 16 ust. gm.

IV. Ustanowienie władzy miejscowej na obszarach dworskich, złożonych z posiadłości fizycznie rozdzielonych.

Ustawa o obszarach dworskich postanawia w §. 8., że współposiadacze obszaru dworskiego mianują przełożonym jednego z pośród siebie albo inną osobę, ustawa ta nie zajmuje się jednak wcale oznaczeniem sposobu, jakim współposiadacze dojść mają pomiędzy sobą do porozumienia pod względem mianowania przełożonego, lecz ogranicza się jedynie w tym kierunku do postano-

wienia w §. 11., że w razie nie podania nazwiska przełożonego z jakiegokolwiek powodu, a zatem także w razie niedościa porozumienia w tej mierze pomiędzy współposiadaczami w naznaczonym przez władze terminie, polityczna władza powiatowa, na koszt i stratę posiadacza (względnie współposiadaczy) zamianuje przełożonego.

Zaprowadzenie formalnej ordynacji wyborczej, w celu ustanowienia przełożonego obszaru dworskiego byłoby zbyt daleko sięgającą nowością w ustawie o obszarach dworskich, której tem bardziej wystrzegać się należy, ile że obszar dworski nie ma atrybucyi urzędowych, dalej sięgających, aniżeli nieodzownie potrzeba w celu spełnienia obowiązków i prestacyi na nim ciążących.

Dlatego rozszerzenie powyżej przytoczonych postanowień §§. 8. i 11. ustawy o obszarach dworskich, także na te wypadki, w których obszar dworski składa się z większej liczby posiadłości fizycznie oddzielonych, zdaje się najlepiej licować z duchem ustawy o obszarach dworskich.

V. Rozkład opłat, prestacyj i zobowiązań ciążących na obszarze dworskim.

Im większą jest ilość posiadłości fizycznie oddzielonych, tem większą i tem trudniejszą staje się działalność administracyjna przełożonego obszaru dworskiego. Ztąd też i koszta administracyi wzrastać muszą w miarę wzrastającej liczby posiadłości wchodzących w skład obszaru dworskiego. Nadto wkładają rozmaite szczegółowe ustawy administracyjne jak n. p. ustawa szkolna, ustawa drogowa, ustawa o przynależności i inne, rozmaite opłaty i prestacje na obszar dworski.

Określając przeto stanowisko administracyjne posiadaczy takich wydzielonych części obszaru dworskiego, należy wyraźnie oznaczyć stosunek, w jakim każdy posiadacz tego rodzaju przyczyniać się powinien do pokrywania kosztów administracyi tudzież do uiszczenia innych opłat i prestacyj.

Za podstawę do rozkładu ciężarów tego rodzaju przyjąć można, zgodnie z ogólnymi w tej mierze przepisami administracyjnymi wysokość podatków bezpośrednich przez poszczególnych posiadaczy fizycznie oddzielonych części obszaru dworskiego opłacanych oczywiście o tyle, o ile specjalne ustawy nie zawierają w tej mierze odmiennego postanowienia, jak n. p. co do pewnego rodzaju prestacyj drogowych.

Przedkładając tedy:

- 1) pod *A*) projekt noweli do ustawy gminnej,
- 2) pod *B*) projekt noweli do ustawy o obszarach dworskich,

Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić projekty ustaw pod *A* i *B* załączone.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 15. Listopada 1887.

Marszałek krajowy.

T a r n o w s k i w. r.

Sprawozdawca

Dr. Franciszek Smolka!

Członek Wydziału kraj.

U s t a w a

z dnia dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, zmieniająca postanowienie §. 16. ustawy gminnej z dnia 12. Sierpnia 1866 Nr. 19. Dz. u. kr. pod względem uprawnienia posiadacza wcielonej do związku gminy posiadłości tabularnej, jako osobne ciało w tabuli krajowej zapisanej, wejścia w skład reprezentacyi gminnej jako radny bez wyboru.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam jak następuje:

Art. I.

Postanowienia §. 16. ustawy gminnej z dnia 12. Sierpnia 1866 Nr. 19. Dz. u. kr. zostają uchylone:

§. 16.

Radni bez wyboru.

Każdy członek gminy opłacający przynajmniej szóstą część całej sumy podatków bezpośrednich w gminie do opłaty przypisanych, niemniej każdy posiadacz wcielonej do gminy majątności ziemskiej jako osobne ciało w tabuli krajowej względnie w księgach hipotecznych sądów krajowych lub obwodowych zapisanej, od której roczna należitość w podatkach rządowych realnych t. j. domowym i gruntowym najmniej kwotę dwadzieścia pięć zł. w. a. wynosi, ma prawo bez wyboru być członkiem Rady gminnej, jeżeli jest obywatelem Państwa austriackiego i nie zachodzi względem niego żadna okoliczność wykluczająca lub wyłączająca wskazana w §§. 3, 10 i 11. ordynacyi wyborczej dla gmin.

Za osobę nieużywającą własnowolności wykonywa to prawo jej prawny zastępca lub tegoż pełnomocnik.

Wojskowi w czynnej służbie i kobiety, jeżeli chcą z tego prawa korzystać, muszą, wszystkie zaś inne osoby mające to prawo, mogą je wykonywać przez pełnomocników.

Współposiadacze realności umocowują do wejścia w skład Rady gminnej jednego z pośród siebie lub inną osobę.

Radnego bez wyboru nie może zastępować, kto nie jest obywatelem Państwa austriackiego, nie używa własnowolności lub względem kogo zachodzą okoliczności, wykluczające lub wyłączające w §§. 3, 10 i 11. ordynacyi wyborczej dla gmin wskazane. Zastępca może tylko jedną osobę zastępować. Jeżeli zastępca już co do swojej osoby należy do Rady gminnej, głos jego przy głosowaniu podwójnie ma być liczony.

Art. II.

Wykonanie tej ustawy poruczam Memu Ministrowi spraw wewnętrznych.

U s t a w a

z dnia dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, zmieniająca niektóre postanowienia ustawy o obszarach dworskich z 12. Sierpnia 1866, oraz stanowiąca o rozkładzie wydatków i ciężarów publicznych obszaru dworskiego na posiadłości w obrębie obszaru tegoż położone.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam jak następuje:

Art. I.

Postanowienia §§. 1, 2, 3, 4, 8, 11, 14 i 15. ustawy o obszarach dworskich z dnia 12. Sierpnia 1866 Nr. 20. Dz. u. kr. zostają uchylone w dotychczasowej osnowie a w ich miejsce wstępują następujące postanowienia.

§. 1.

Obszary dworskie.

Posiadłości ziemskie, niegdyś dominikalne, obecnie do związku gminnego nie należące, od których roczna należytość w rządowych podatkach realnych t. j. gruntowym i domowym wynosi co najmniej 25 zł. w. a. nie mniej te posiadłości ziemskie, niegdyś dominikalne, od których roczna należytość w podatkach realnych wynosi mniej niż dwadzieścia pięć zł. w. a., które jednak już przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 1. Listopada 1868 Nr. 25. Dz. u. kr. t. j. przed dniem 8. Grudnia 1868, istniały jako odrębne posiadłości tabularne, pozostaną i nadal wyłączone ze związku gminnego.

Przy obliczeniu powyższej kwoty dwadzieścia pięć zł. podatków realnych, posiadłości jednego i tego samego posiadacza, w obrębie jednej gminy katastralnej położone, uważane będą za jedną całość.

Posiadłości wyłączone ze związku gminnego a położone w obrębie jednej i tej samej gminy katastralnej stanowią razem jeden obszar dworski.

Wszystkie inne posiadłości na gruntach niegdyś dominikalnych, tak istniejące obecnie jak i te, które w przyszłości powstaną, wcielone będą do związku gminy miejscowej.

Posiadłości niegdyś dominikalne położone w obrębie miasta w każdym razie należą do związku gminy tego miasta.

§. 2.

Wcielenie do gminy.

Posiadłość do związku gminnego w myśl §. 1. nie należąca, może na żądanie posiadacza za zgodą gminy po wysłuchaniu zdania reszty

posiadaczy posiadłości wchodzących w skład obszaru dworskiego zostać do związku gminy wecloną, jeżeli przeciw takiemu żądaniu ani polityczna władza krajowa, ani Wydział krajowy nie nie zarzuci.

§. 3.

Umowa z gminą.

Posiadacz obszaru dworskiego lub części jego, żądający weclenia, może zawrzeć z gminą umowę względem wymiaru ciężarów i sposobu uiszczania powinności mających ze związku gminnego przypaść na jego posiadłość.

Do ważności takiej umowy potrzebnem jest zatwierdzenie politycznej władzy krajowej w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

§. 4.

Weclenie do związku gminy w §§. 1. i 2. niniejszej ustawy przewidziane zarządzi polityczna władza krajowa w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

O powstawaniu nowych posiadłości, które w myśl §. 1. weclone być mają do gminy, zawiadamiać będzie c. k. Urząd podatkowy polityczną władzę krajową za pośrednictwem politycznej władzy powiatowej.

Po dokonaniu weclenia do gminy nabywają posiadacze weclonych posiadłości prawa i obowiązki członków gminy, nie nabywają jednak przez to weclenie prawa użytkowania z dobra gminnego.

§. 8.

Przełożony.

Każdy obszar dworski ma przełożonego dla załatwiania spraw ustawami obszarom dworskim przydzielonych.

Posiadacz obszaru dworskiego może albo sam objąć urząd przełożonego, albo też zdać ten urząd, pod swoją odpowiedzialnością innej osobie.

Współposiadacze równie jak posiadacze części obszaru dworskiego tworzących odrębne ciała tabularne mianują przełożonym jednego z pośród siebie, albo inną osobę. Za osoby nie używające własnowolności wykonuje prawa powyższe ich zastępca prawny.

§. 11.

Mianowanie przez Rząd.

Nazwisko i stałe zamieszkanie przełożonego ma być podane do wiadomości politycznej władzy powiatowej i Wydziału powiatowego. Jeżeli przełożony nie posiada warunków według §. 10. wymaganych, polityczna władza powiatowa wezwie posiadacza względnie posiadaczy na obszarze dworskim do mianowania przełożonego powołanych, aby innego przełożonego mianowali a jeżeli posiadacze, mimo powtórnego napomnienia, takiemu wezwaniu zadość nie uczynią, lub w ogóle z jakichkolwiek powodów nie podadzą nazwiska przełożonego w naznaczonym

przez władzę terminie, polityczna władza powiatowa zamianuje przełożonego na koszt i stratę posiadaczy.

§. 14.

Przełożony zastępuje obszar dworski na zewnątrz we wszystkich sprawach ustawami obszarom dworskim przydzielonych. Wszelako, jeżeli przełożony nie jest posiadaczem całej majątności tabularnej, obszar dworski stanowiącej, nie może bez przyzwolenia wszystkich posiadaczy przyjmować stałych na obszar zobowiązań.

§. 15.

Utrata urzędu.

Posiadacz, względnie posiadacze obszaru dworskiego mogą w każdym czasie oddalić osobę, która za nich urząd przełożonego sprawuje, winni jednak zawiadomić o tem polityczną władzę powiatową i Wydział powiatowy.

Przełożony traci urząd, jeżeli zaszła lub wiadomą się stała okoliczność, dla której nie mógłby być dopuszczonym do objęcia urzędu, może jednak objąć urząd na nowo po usunięciu przeszkody.

Za ciężkie przekroczenie lub ciągle zaniedbywanie obowiązków może przełożony być usunięty od urzędowania czasowo przez polityczną władzę powiatową, na zawsze przez polityczną władzę krajową w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

Art II.

Rozkład wydatków i ciężarów publicznych obszaru dworskiego na posiadłości w obrębie tegoż położone.

W wypadkach, w których obszar dworski składa się z dwu lub większej liczby samoistnych posiadłości, tworzących odrębne ciało tabularne, posiadacze tych samoistnych posiadłości mają ponosić w stosunku do wysokości opłacanych rocznie przez każdego z nich podatków bezpośrednich zarówno właściwe wydatki administracyjne obszaru dworskiego, jako też opłaty i prestacje ciążące na obszarze dworskim z mocy specjalnych ustaw, o ile te ustawy nie postanawiają odmiennego stosunku rozkładu.

Art. III.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

